Мишкова Софія,
студентка 1 курсу магістратури Інституту права
Національного університету «Острозька академія»

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Корупція є одним із найнебезпечніших соціально-правових явищ сучасності, що негативно впливає на всі сфери суспільного життя, включаючи політичну, економічну та соціальну. Вона підриває довіру громадян до державних інституцій, порушує принципи справедливості та рівності перед законом, а також гальмує розвиток демократичної правової держави. В умовах глобалізації боротьба з корупцією набуває особливого значення, оскільки стає важливим фактором міжнародного співробітництва та інтеграції [2]. Для України ця проблема є особливо актуальною, адже вона безпосередньо пов'язана з реформуванням державного управління, утвердженням верховенства права та реалізацією європейського курсу держави.

Корупція розглядається як складне багатовимірне явище, що проявляється у зловживанні владними повноваженнями з метою отримання неправомірної вигоди [7]. Вона не обмежується лише хабарництвом, а включає такі форми, як конфлікт інтересів, торгівля впливом, незаконне збагачення та інші зловживання службовим становищем. Важливою характеристикою корупції є її системний характер і багаторівневість: вона існує як на найвищих щаблях влади у вигляді політичної чи елітарної корупції, так і на побутовому рівні у щоденних взаємодіях громадян із представниками державних органів. Таке проникнення у всі сфери суспільства робить її особливо небезпечною, адже вона формує тіньову систему відносин, яка підміняє законні механізми прийняття рішень.

© Мишкова Софія, 2026

Причини поширення корупції мають комплексний характер і зумовлені як об'єктивними, так і суб'єктивними чинниками. До об'єктивних належать недосконаліть законодавства, слабкість державних інституцій, економічна нестабільність, непрозорість управлінських процесів та наявність значних дискреційних повноважень у посадових осіб. Суб'єктивні причини пов'язані з низьким рівнем правової культури, моральною деградацією, толерантним ставленням до корупції та недовірою до держави. У таких умовах корупція часто сприймається як звичний спосіб вирішення проблем, що ще більше ускладнює боротьбу з нею. Наслідки корупції є вкрай негативними: вона призводить до неефективного використання ресурсів, зменшення інвестиційної привабливості держави, погіршення якості публічних послуг, зростання соціальної нерівності та загального зниження рівня довіри до влади.

У сучасній науці сформовано кілька підходів до протидії корупції, серед яких виділяють нормативно-правовий, інституційний, соціальний та комплексний [1]. Нормативно-правовий підхід передбачає створення чіткої системи законодавства, що визначає правила поведінки посадових осіб і встановлює відповідальність за їх порушення [7]. Інституційний підхід акцентує увагу на створенні спеціалізованих органів, які здійснюють запобігання, виявлення та розслідування корупційних правопорушень [9]. Соціальний підхід підкреслює важливість формування антикорупційної культури, активної участі громадянського суспільства та засобів масової інформації. Найбільш ефективним вважається комплексний підхід, який поєднує всі зазначені елементи та спрямований не лише на покарання, а й на усунення причин корупції.

В Україні боротьба з корупцією базується на конституційних принципах, зокрема принципі верховенства права, який забезпечує пріоритет прав і свобод людини та обов'язковість дотримання законів усіма суб'єктами. На основі цих принципів сформовано розгалужену систему антикорупційного законодавства, центральне місце в якій посідає Закон України «Про

запобігання корупції» [7]. Він визначає основні механізми запобігання корупції, зокрема фінансовий контроль, електронне декларування доходів, врегулювання конфлікту інтересів та обмеження щодо отримання подарунків.

Важливу роль також відіграють норми кримінального законодавства, які встановлюють відповідальність за корупційні злочини, такі як хабарництво, зловживання владою та незаконне збагачення.

Особливістю сучасної антикорупційної політики України є створення спеціалізованої інституційної системи, яка забезпечує комплексний підхід до боротьби з корупцією. До цієї системи входять Національне агентство з питань запобігання корупції, що відповідає за формування політики та контроль за деклараціями, Національне антикорупційне бюро України, яке здійснює розслідування корупційних злочинів, Спеціалізована антикорупційна прокуратура, що забезпечує процесуальне керівництво, а також Вищий антикорупційний суд, який розглядає відповідні справи [6; 9]. Додатково функціонує Агентство з розшуку та управління активами, яке займається пошуком і управлінням майном, отриманим злочинним шляхом [8]. Така багаторівнева система дозволяє забезпечити повний цикл протидії корупції – від запобігання до покарання та конфіскації незаконних активів.

Судова практика свідчить про поступове підвищення ефективності антикорупційної політики. Зокрема, спостерігається зростання кількості розглянутих справ, скорочення строків судового розгляду та збільшення кількості обвинувальних вироків [6]. Важливим досягненням є також активне застосування механізмів конфіскації незаконно набутого майна, що посилює превентивний ефект боротьби з корупцією. Водночас використання угод про визнання вини дозволяє пришвидшити судовий процес, хоча потребує обережного підходу для збереження справедливості покарання.

Досвід зарубіжних країн демонструє, що ефективна боротьба з корупцією можлива лише за умови поєднання

незалежності антикорупційних органів, прозорості державного управління, активної участі громадянського суспільства та жорсткої відповідальності за правопорушення [2]. У країнах Європейського Союзу та США антикорупційна політика має системний характер і базується на принципах відкритості, підзвітності та невідворотності покарання. Порівняння з Україною показує, що попри значні досягнення у створенні нормативної та інституційної бази, залишаються проблеми, пов'язані з політичним впливом, недостатньою ефективністю контролю та низьким рівнем довіри громадян.

Таким чином, корупція в Україні є складним і системним явищем, що потребує комплексного підходу до її подолання. Створення сучасної антикорупційної інфраструктури є важливим кроком на шляху реформ, однак її ефективність залежить від реальної політичної волі, незалежності інституцій та рівня правової культури суспільства [2]. Подальший розвиток антикорупційної політики має бути спрямований на вдосконалення законодавства, зміцнення інституційної спроможності, підвищення прозорості діяльності органів влади та формування в суспільстві стійкої нетерпимості до корупції. Лише за таких умов можна забезпечити ефективне функціонування держави, зміцнення довіри громадян та досягнення сталого демократичного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Дем'янчук В. А. Адміністративно-правові засади реалізації антикорупційної політики в Україні: дисертація на здобуття наук. ступ… Київ. 2018. 489 с. URL https://dspace.megu.edu.ua:8443/jspui/bitstream/123456789/5140/1/%d0%b4%d0%be%d0%ba%d1%82%d0%be%d1%80%d1%81%d1%8c%d0%ba%d0%b0%20%d1%80%d0%b5%d0%ba%d1%82%d0%be%d1%80%d0%b0_compressed.pdf

2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31.10.2003. *Відомості Верховної Ради України.* 2007. № 49. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text

3. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією: Рада Європи від 27.01.1999. *Відомості Верховної Ради України.* 2007,

№ 47-48. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101#Text

4. Національне агентство з питань запобігання корупції. Офіційний сайт: https://nazk.gov.ua

5. Національне антикорупційне бюро України. Офіційний сайт: https://nabu.gov.ua

6. Про Вищий антикорупційний суд: Закон України від 07.06.2018 № 2447-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19#Text

7. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text

8. Про Національне агентство з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів: Закон України від 10.11.2015 № 772-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-19

9. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18